

Proč se vám vlastně nový kámoš vašeho dítěte nelíbí? Máte strach, že ho naučí něco, co vůbec nemusí umět? Možná vám vadí, že ve škole propadá. Nebo snad máte problém s tím, že je „upečený z jiné mouky“? ■ *Eva Jedelská*

TO NENÍ KAMARÁD PRO TEBE!

„V dětství jsem měl hodně špatných kamarádů,“ píše německý dětský psycholog Hans Grothe. „Domy se tenkrát dělily na přední a zadní a právě v těch zadních bydleli kluci, se kterými se dalo ledacos zajímavého podnikat. To oni mi vysvětlili, co jsou zač ty podivné bílé věci, které se povalovaly zejména po víkendy za lavičkami v parku. Taky mě naučili, jak ukrást v obchodě ořezávátko nebo gumu. Na to museli být nejlépe tři: dva si něco vymysleli, aby odvedli pozornost, a ten třetí mezitím v klidu strčil lup do kapsy. Většinou jsem byl ten třetí – než mě vyhmátlí.“

Rošťárny s „nevhodnými“ kamarády malému Honzíkovi nezabránilo v tom, aby vystudoval vysokou školu a stal se uznávaným odborníkem, řádným člověkem a otcem tří dětí. Na dobrodružství zadních dvorků dnes vzpomíná rád: „Cítil jsem se v tomhle podnikavém světě dobře, i když jsem věděl, že je úplně jiný než ten, ve kterém jsem žil s rodiči.“

Znamená to tedy, že žádní kamarádi nejsou pro naše děti zas tak „špatní“? Jsou ostatní děti pro ty naše vždycky obohacením, i když nejsou zrovna podle našeho gusta? Tak jednoduché to rozhodně není.

PŘÁTELÉ: důležití konkurenti rodičů

Ze vzájemných kontaktů mají děti užitek mnohem dřív, než by se zdálo. Podle výzkumu se už šestiměsíční miminka při opakovaných setkáních poznají a mají z toho radost, i když si ještě dlouho nedokážou spolu hrát. Okolo čtvrtého roku začínají navazovat svá první přátelství, která ovšem mívají jepičí život a kritéria výběru jsou často poněkud vypočítavá (kamarád je ten, kdo mi dá bonbón nebo půjčí koloběžku).

Mezi šestým a devátým rokem potřeba přátel prudce roste a mění se i požadavky na ně: musí být věrní, umět vyslechnout a udržet tajemství, ale taky říct i nepříjemné věci do očí. V tom je obrovský význam vrstevníků – jen mezi nimi se dítě cítí jako rovné mezi rovnými. Svoje postavení si musí vybojovat a zasloužit (ne jako doma, kde mu milující rodičové čtou přání z očí) a když zklame nebo poruší pravidla, ostatní se s ním moc nemažou. Na druhou stranu má možnost - na rozdíl od světa dospělých - věci změnit podle svých představ a má i příležitost ke srovnávání (s tátou se sice z legrace poprat může, není to ale regulérní soupeř).

Nejpozději v pubertě začnou mít vrstevníci větší vliv než rodiče. Při hledání svého já se od nás děti stále více odpoutávají a jako průvodce si volí kamarády. Co si ale počít, když máme pocit, že při výběru sahá o pořádný kus vedle?

KAMARÁDI, kteří „rostou pro kriminál“

Zhlédl se ostýchavý sedmiletý jedináček v třídním „sígroví“, který odmlouvá učitelce a zapaluje na sídlišti odpadkové koše? Není divu. Odvaha takového hrdiny mu musí imponovat, zvláště když po jeho boku získá i on trochu slávy. Totéž platí o nové kamarádce naší dcery, zmalovaném stvoření okrášleném spínacími špendlíky a lebkami. Ke zjištění, zda jde doopravdy o špatnou či nebezpečnou společnost, však zběžný pohled zvenčí nestačí. Je to zpravidla to hluché, nápadné a nespoutané, co nás zneklidňuje - kdyby byli tiší a naoko slušní, ani bychom si jich nevšimli, tak jako byla tichá a nenápadná většina pachatelů školních masakrů. Dříve, než zjistíme víc, proto važme své

Okamžitě zasáhněte, pokud zjistíte, že vaše dítě začíná ujíždět na alkoholu, drogách nebo kriminální činnosti. Kontaktujte výchovnou poradkyni na škole (je-li k čemu), protidrogové centrum nebo psychologa. Ve vážných případech bude možná nutné podniknout i nepopulární kroky a za každou cenu přerušit jeho kontakty s „podezřelým“, třeba i stylem „po škole hned domů“.

„Ahoj mami, tohle je Li, jde se podívat na naše želvy.“ V první chvíli se asi trochu leknete, xenofobie je nám totiž vrozená. Vzápětí by ale měl zvítězit rozum a intelekt.

soudy na lékárnických vážkách. Nebo ještě lépe – jakékoli soudy si odpustme úplně.

Zajímejte se, ale nezakazujte

Ať jsme sebevíc znepokojení, vyvarujeme se odmítavých komentářů nebo dokonce zákazů. Takové intenzivní přátelství se může silou vyrovnat první lásce, ať už je člověku pět nebo patnáct; a jak známo, láska je slepá. Náš potomek svého přítele či kamarádku nekriticky zbožňuje a pokud se ho/ji pokusíme v jeho očích shodit, dosáhneme jen toho, že nám přestane říkat pravdu. Jak se to stalo budoucímu psychologovi Honzíkovi Grothemu s jeho podnikavými společníky ze zadních dvorků: „Byli to kamarádi víceméně neoficiální a já jsem dobře věděl, proč si je nikdy nevodím domů. Také v líčení našich her jsem se držel hodně při zemi. Jaksi jsem tušil, že by neprošli pedagogickým sítem rodičů.“

Je třeba si uvědomit, že to, co děti láká, je právě jinakost. V každé rodině platí určitá pravidla a rodiče se svým dětem snaží předat hodnoty, ve které sami věří. Pokud to v kamarádově rodině chodí úplně jinak – toleruje se uvolněnější slovník, například - je to přesně ten důvod, proč tenhle kamarád dítě láká a v rodičích vyvolává odpor.

Které kamarádství je opravdu na pováženou?

Takové, ve kterém dítě přichází o svoji vnitřní nezávislost. Ať dělá lumpárny a ochutnává zakázané ovoce – ale ať to dělá z vlastního rozhodnutí

a s vědomím, že toho může nechat, kdykoli bude chtít. Je totiž velký rozdíl, jestli se dítě ze zvědavosti účastní hry na zloděje v obchodním domě, nebo zda je do ní vmanipulováno nátlakem: „Hele, ty srabe, že si netroufeš? Koukejte se na něj, na sralbotku, že to neudělá!“

Nebezpečnou podobou závislosti jsou hry jako „šátkovaná“, kdy se děti škrtí pomocí smyčky nebo šátku kvůli (údajně) extatickým prožitkům při kritickém nedostatku kyslíku. Podobné účinky má kratochvíle nazývaná školáky „holotrop“ - ze skutečné terapeutické metody si berou princip zrychleného a prohloubeného dýchání, které může vést ke mdlobě nebo halucinacím. Do seznamu riskantních zábav samozřejmě musíme zahrnout i společné kouření trávy nebo experimentování s jinými návykovými látkami. Pro dítě je těžké odmítnout, zvláště když je „svůdcem“ nejlepší kamarád. A že to vlastně vůbec není kamarádství? Jistěže není, vašemu potomkovi to ale těžko vysvětlíte.

Shrnuto a podtrženo: falešný přítel a nedobrý kamarád je ten, který nutí vaše dítě k něčemu, co mu je v podstatě proti mysli, ke lhaní a podvádění. Využívá ho, ale nedává mu nic na oplátku.

Je možné se nežádoucího kamaráda zbavit?

Je to těžké, několik nápadů bychom ale měli. Přinejmenším by vám měly pomoci omezit jeho vliv.

- ✿ Posilujte sebevědomí vašeho dítěte. Když bude mít pocit vlastní hodnoty, nedá se tak snadno zmanipulovat. Do závislosti na partě nebo na špatných přátelích většinou upadají děti, kterým se nedostává ocenění; pro úspěch jsou ochotné udělat cokoli.
- ✿ Nabídněte mu alternativy. Ne abyste mu vnucovali společnost hodného sousedovic chlapce; to by mělo spíš opačný účinek. Když se ale bude pohybovat v sociálně zdravém prostředí (skautský oddíl, herní klub...), může se tam seznámit s někým vhodnějším.
- ✿ Zůstaňte jistotou v pozadí. Otevřenou kontrolu dítěti nesnášejí, laskavá ochrana zpozrdá jim ale docela vyhovuje. Odborníci tento postoj označují jako „monitorování“ - spočívá například v tom, že chcete vždy vědět, kdy, kde a s kým děti jsou. Děti se někdy na rodiče tak trochu vymlouvají v situacích, které nedokážou zvládnout samy („rád bych si s tebou toho práska dal, ale táta to vždycky pozná a měl bych celý týden zaracha“).
- ✿ Nenápadně upozorněte na problematrické vlastnosti nežádoucího kamaráda. Rozhodně ne jako výčitku, spíš formou otázky nebo údivu. „To ona vždycky všem okolo takhle poroučí? A nevádí vám to?“ „To je od tebe prima, že jsi kamarádovi půjčil playstation. Co ti půjčil na oplátku on?“

Co když kamarád...

...je horší ve škole? S tím si nemusíte dělat moc velké starosti. Naopak, zkuste narušit nepsaný zákon soudržnosti loserů a lepších žáků. Ten totiž posiluje dominantní vlastnosti každé skupiny, takže se z jedněch stávají snaživí dřiči a z druhých beznadějní ztracenci. Společně vyrušují při hodinách a po škole se ujišťují: Budeš dělat to cvičení z matematiky? Já taky ne! Dobří učitelé se snaží „společensví frustrovaných“ narušit a podporují kamarádství mezi dobrými a horšími žáky. I ti lepší z toho mají užitek: snaha slabšímu kamarádovi pomoci vede k důkladnějšímu myšlení a dokonalému pochopení probírané látky.

...chce přijít k vám domů? I když ho zrovna „nemusíte“, vzájemné návštěvy podporujte. Problematického kamaráda pozvěte třeba na svačinu a dovolte vašemu potomkovi, aby šel k nim. Pokud jde o dítě ze složitých sociálních poměrů, dokáže jedna taková návštěva víc, než dlouhé vysvětlování. V důvěrné chvíli před spaním se možná dozvíte, že má kamarád dvě andulky, ale třeba taky to, že jeho tatínek pořád křičí nebo že si museli hrát docela potichu, protože se maminka celé odpoledne dívala na televizi. ■